



БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

☒ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, +359 (0) 2 954 95 93, www.babh.government.bg

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ОТНОСНО: Оценка на риска при анализа на резултатите от упражнявания лабораторен контрол при официалния контрол на фуражите в страната (приложение към писмо на ЦОР № 0147-0269/21.03.2012г).

Във връзка с работата по получено от изпълнителния директор на БАБХ писмо с изх. № 1112-КФ/23.02.2012г. за оценка на риска, която да послужи за оптимизиране на официалния контрол на фуражите и по специално извършвания лабораторен контрол през 2012г., от страна на Дирекция „Контрол на фуражи“ ни бяха предоставени следните документи и материали:

1. Рамков план за контрол на фуражите 2011г.;
2. Доклад за дейността в изпълнение на контролна система „Фуражи и хранене на животните“ – 2011г.;
3. Копие от Заповед РД№11 – 5 от 03.01.2012г.;
4. Доклади на ОДБХ – 28 областни дирекции в изпълнение на Заповед РД№11 – 5 от 03.01.2012г. – за ГМ фуражи;
5. Копие от Заповед РД№11 – 934 от 11.08.2011г.;
6. Доклади на ОДБХ – 28 областни дирекции в изпълнение на Заповед РД№11 – 934 от 11.08.2011г.;
7. Справка ПЖП – план/изпълнение 2011г., план 2012г.; справка салмонела – план/изпълнение 2011г.;
8. Процедура за взаимодействие при съмнение за трансмисивни спонгиформни енцефалопатии при преживни животни;
9. Указания за изготвяне и изпълнение на план за контрол на фуражите 2011г.
10. Програма за мониторинг на химични замърсители, пестициди, остатъци и микотоксини при първично производство на фуражи 2010г.;
11. Доклад за дейността на Дирекция „Контрол на фуражи“ през 2011г. ;
12. Таблица за вземане на проби, анализ и резултати от ОДБХ, съгласно изпълнението на рамков план по фуражи 2011г.;
13. Открити несъответствия и предприети действия за периода 01.01 – 31.12.2011г.
14. Справка за произведени количества комбинирани фуражи от операторите във фуражния сектор, извършващи дейността производство на комбинирани фуражи от януари до декември, 2011г.
15. Доклад за изпълнението на годишния инспекционен план за контрол на фуражи 2010г. в електронен вариант.
16. Доклад за изпълнението на годишния инспекционен план за контрол на фуражи 2009г. в електронен вариант.

17. Доклад за изпълнението на единния многогодишен национален контролен план на Р. България за храни, фуражи 2008г. в електронен вариант.

Дирекция „Контрол на Фуражи“ е към Българска агенция по безопасност на храните, която методически, ръководи и координира дейността на областните дирекции по осъществяването на контрола на фуражите съгласно Закона за фуражите, Наредба 109/2006г. по отношение на официалния контрол на фуражите и Закона за ветеринарно медицинската дейност в частта си Безопасност на фуражни суровини, фуражни добавки, премикси, комбинирани и медикаментозни фуражи.

Контролът на фуражите обхваща следните контролни системи (КС):

1. **„Фуражи и хранене на животните“** – качествена съставка на фуражите, безопасност, свързана с нежелани субстанции и продукти (напр. пестициди, контаминация на фуражи със *Salmonella* spp., микотоксини и пр.) проследяването и етикетването на фуражи, произведени, съдържащи или състоящи се от генетично модифицирани организми (ГМО) във вътрешността на страната – дирекция „Контрол на фуражи“;
2. **Остатъци от ВМП и замърсители от околната среда** – свързана с контрола по употребата на медикаментозни фуражи, които съдържат фармакологично активни субстанции с определени максимално допустими нива (MRLs);
3. **„Граничен контрол“** – контрол на внесените на територията на ЕС фуражи през одобрените за това гранични пунктове;
4. **„Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии“** – спазване на т. нар. „фуражна забрана“, свързана с предпазване на животните от болести, свързани с болестотворния прион, предизвикващ СЕГ и Скрейпи при дребните преживни животни, които се свързват с болестта на Кройцфелд–Якоб при хората и се разпространява чрез фуражите.

В тази връзка се изготвя оценка на риска върху тези контролни системи, като основния акцент на оценката е извършвания официален контрол на фуражите и свързания с него лабораторен контрол.

Контролна система „Фуражи и хранене на животните“

От доклада на Дирекция „Контрол на фуражите“, относно дейността на дирекцията за 2011г., общия брой взети проби за годината е 487 от тях 298 за комбинирани фуражи и 189 за фуражни суровини, като на фиг.1 е представено тяхното процентно съотношение. Това съотношение е аналогично и за предходните години. За периода 24.04 – 31.12.2011 са извършени 1442 анализа от общо 1990 заложи в рамковия план, т.е около 72% изпълнение.

Съотношение на взетите проби по категории за 2011г.



Фиг.1 Процентно съотношение на взетите проби за анализ по категории за 2011г.

1. Брой анализи по показатели на хранителен състав и макроелементи.

Анализите на показателите свързани със съответствие по отношение на хранителния състав при *производителите и търговци на фуражни суровини*, както и при *производителите на комбинираните фуражи* са 248 от общо 259 заложи в рамковия план за 2011г., т. е. близо 96% , което е оптималното изпълнение на този план. Не са констатирани несъответствия за 2011г. На табл.1 са представени броя извършени анализи за 2011г. и предходните години, както и годишния рамков план за 2011г. За 2008г. са констатирани 5,1% несъответствия от общо 354 извършени анализа, съответно при зърнено житните и маслодайните фуражни суровини по отношение на влакнините и при комбинираните фуражи за преживни животни по отношение на протеин и влакнини. От предоставеният ни доклад за 2009г. извършените анализи в тази категория са 222 с 2,25% констатирани несъответствия, съответно при фуражните суровини по отношение на протеин и влакнини при маслодайните семена и плодове, и при комбинираните фуражи за преживни животни по отношение на протеин и мазнините при всички видове комбинирани фуражи. Данните от 2010г. са значително малко на брой. Не ни е предоставен рамков план за тези години (2008; 2009; 2010г.), и затова не може да се прецени до каква степен са изпълнени те и какви са рисковете произтичащи от тяхното неизпълнение.

Година	Брой извършени анализи	Констатирани несъответствия %	изпълнение на рамковия план %
2008	354	5,1	-
2009	222	2,25	-
2010	58	-	-
2011	248	-	95,8
рамков план 2011	259		

Табл.1 Брой анализи на хранителния състав и констатирани несъответствия през годините.

При анализ на цялата информация може да се приеме, че риск има от съществуващи несъответствия, но той е минимален и би бил своевременно овладян със сегашния план по отношение на броя анализи за конкретните показатели (суров протеин, сурови мазнини, сурови влакнини, сурова пепел, макроелементи) при неговото пълно изпълнение. Евентуално намаляване броя на пробите по тези показатели би довело до

застрашаване на постигнатото вече високо ниво на ефективност от упражнявания контрол.

2. Брой анализи по показатели на фуражните добавки.

Анализите на показателите свързани със съответствие по отношение на фуражните добавки при *производители и търговци на комбинирани фуражи, премикси и фермите* са 198 от общо 397 заложи в рамковия план за 2011г. т.е. близо 50% изпълнение.

- Анализи от производители на комбинирани фуражи и премикси за съдържание на добавки.

Показателите които се следят в тази категория са мед, цинк, желязо, манган, витамин А, селен, кобалт, каротиноиди и ксантофили, витамин Д и антиоксиданти. По отношение на първите пет показателя (мед, цинк, желязо, манган, витамин А) рамковия план е изпълнен в значителна степен (табл.2 и табл.3). За 2008г. броя на проведените анализи за същите показатели е два пъти повече, за които са констатирани несъответствия по следните показатели: мед – 4,1% от общо 97 анализа; цинк – 9% от общо 89 анализа; манган – 3,9% от 26 анализа. Броят на анализите през следващата 2009г. е намален, което дава отражение и в констатираните несъответствия, които също пропорционално намаляват (табл. 2). За 2011г. броя на анализите отново е намален. Не са констатирани несъответствия. Това има вероятност да е резултат от тенденцията на намаляване броя на пробите през годините, като тези заложи в рамковия план на 2011г. вероятно са недостатъчни за да обхванат всички несъответствия и по специално тези при комбинираните фуражи за птици и свине, които се наблюдават в предишни години по отношение на показателите мед, цинк и манган. В тази връзка се препоръчва да се удвоят броя проби на тези показатели в тези категории спрямо броя проби които са анализирани през 2011г.

Година	мед	цинк	желязо	манган	Вит.А	селен	кобалт	Вит.Д
2008	97	87	23	26	39	7	6	9
несъответствия %	4,1	9	-	3,9	-	-	-	-
2009	69	54	16	16	19	6	4	2
несъответствия %	2,9	3,7	-	-	-	-	-	-
2010	10	7	1	1	2	-	-	-
несъответствия %	-	-	-	-	-	-	-	-
2011	43	29	18	17	35	5	2	-
несъответствия %	-	-	-	-	-	-	-	-

Табл.2 Брой анализи по показатели на фуражните добавки при комбинираните фуражи.

Що се касае до останалите показатели (селен, кобалт, каротиноиди, витамин Д и антиоксиданти) се наблюдава неизпълнение на рамковия план (табл.2 при комбинираните фуражи и табл.3 при премиксите). Това от своя страна води до значително намаляване на ефективността на упражнявания контрол спрямо тези показатели и най-вече на анализираните показатели при премиксите като цяло и при комбинираните фуражи по отношение на показателите каротеноиди, витамин Д и антиосиданти. Създава се предпоставка за ненавременно установяване на евентуални несъответствия на тези добавки в комбинираните фуражи и премиксите, което в крайна

сметка намира отражение върху здравето на животните. В тази връзка се препоръчва броя на пробите да се запази, като този заложен в рамковия план за 2011г., но да се повиши процента на тяхното изпълнение.

показател	планирани анализи	извършени анализи	изпълнение на рамковия план %
Мед	53	43	81
Цинк	42	29	69
Желязо	31	18	58
Манган	12	17	141
Вит.А	47	35	74
Селен	18	5	27
Кобалт	9	2	22
каротеноиди	2	-	0
Вит. Д	15	-	0
Антиоксиданти	2	-	0
общо	231	149	64,5

Табл.3 Брой анализи по показатели на фуражните добавки при комбинираните фуражи за 2011г.

показател	планирани анализи	извършени анализи	изпълнение на рамковия план %
Мед	9	2	22
Цинк	10	2	20
Желязо	8	2	25
Манган	7	1	14
Вит.А	9	2	22
Вит.Д	5	-	0
Селен	6	-	0
Кобалт	4	-	0
общо	58	9	15

Табл.4 Брой анализи по показатели на фуражните добавки при премикси за 2011г.

- Анализи за мед и цинк за ферми по Приложение 1 и 3 от Регламент 183/2005г.

Съгласно Приложение 1 отнасящи се до първичното производство на фуражи и Приложение 3 по отношение на добри практики за хранене на животните във фермите се извършват проверки. При анализ на данните от тези лабораторни проверки се наблюдава около 67% изпълнение на рамковия план (60 анализа общо), като са взети 23 проби (при заложен в рамковия план 38) на които са извършени 40 анализа за мед и цинк общо (табл 5). Данни от предходни години са предоставени в докладите, но не са дадени по видове оператори.

Рамков план 2011г. проби	бр. взети проби	изпълнение %	Рамков план 2011г. анализи	бр. извършени анализи	изпълнение %
38	23	61	60	40	67

Табл.5 Анализи за мед и цинк за ферми по Приложение 1 и 3 от Регламент 183/2005г. за 2011г.

3. Брой анализи по показатели на нежеланите вещества.

Към групата на нежеланите вещества във фуражните суровини, добавки, премикси и комбинирани фуражи се отнасят тежките метали (арсен, кадмий, олово, живак и остатъчните количества на кокцидиостатици в нецелеве фуражи), пестицидите, микотоксините и диоксините. На табл.7 са представени извършените анализи за 2011г., рамковия план и направените анализи за предходни години.

година	арсен	кадмий	олово	живак	пестициди	микотоксини	диоксини
2008	91	82	87	-	3562	59	54
несъответствия %	-	-	-	-	0,2	0,9	-
2009	45	59	57	18	148	428	6
несъответствия %	-	-	-	-	-	-	-
2010	-	-	-	-	-	6	-
несъответствия %	-	-	-	-	-	-	-
2011	54	70	74	44	53	611	2
несъответствия %	-	-	-	-	-	-	-
рамков план 2011	66	87	93	54	93	618	16

Табл.7 Брой анализи по показатели на нежеланите вещества 2011г.

➤ Анализи за кокцидиостатици, антиоксиданти и оцветители.

От годишния доклад на Дирекция „Контрол на фуражите“ няма извършени анализи по показателите от групата на кокцидиостатиците, антиоксидантите и оцветителите, като причина за това се посочва късното сключване на договори с лаборатории от ЕС и ограничения финансов ресурс на контролните органи. Всички тези показатели се анализират във външни лаборатории извън системата на БАБХ и на страната, поради липса на подходящ лабораторен ресурс у нас за извършването им. При анализ на данните от предишни годишни доклади (Табл.6) за 2008г. са извършени 34 анализа за кокцидиостатици от тях 13 са с констатирани несъответствия (8 по отношение на декларираната стойност върху етикета и 5 по отношение на индивидуалното разрешително). От годишния доклад за 2009г. за кокцидиостатиците са извършени 45 анализа за които са констатирани 6 несъответствия (4–към декларирано по–малко съдържание и 2–за по- високо от декларираното съдържание). За 2010г. са взети проби за анализи, но такива не са извършени поради финансови рестрикции. Съществува реален риск за ненавременна констатиране на замърсяване с кокцидиостатици на фуражи и приема им от нецелеве животни. Необходимо е максимално изпълнение на плана за да се добие реална представа за ситуацията по отношение на тези показатели. Пробите за кокцидиостатици са съобразени с броя на одобрените, съгласно чл. 10 от Регламент 183, оператори от фуражния сектор. Във тази връзка се препоръчва броя на анализите за тези показатели да се запази и в новия рамков план.

година	кокцидиостатици	антиоксиданти	оцветители
2008	34	11	1
несъответствия	13	-	-
2009	45	3	1
несъответствия	6	-	-
2010	-	-	-
несъответствия	-	-	-
2011	-	-	-
несъответствия	-	-	-
рамков план 2011	48	2	2

Табл.6. Брой анализи по показатели кокцидиостатици, антиоксиданти, оцветители 2011г.

➤ Тежки метали

Извършени са 242* анализа за съдържание на нежелани вещества във фуражи – арсен, кадмий, олово и живак в които не са констатирани несъответствия съгласно годишния доклад на дирекцията за 2011г. При анализ на данните за 2008г. няма констатирани несъответствия при фуражните суровини, комбинираните фуражи и премиксите с изключение на фуражните добавки, където са констатирани две несъответствия (наличие на кадмий в цинков оксид внос от Китай). При анализ на годишния доклад за 2009г. също не са констатирани несъответствия при фуражните суровини, комбинираните фуражи и премиксите. Липсват данни в доклада за 2010г. Не ни беше предоставен рамковия план за предходните години. Затова не може да се прецени до каква степен са изпълнени те и какви са рисковете произтичащи от тяхното неизпълнение. Вземайки в предвид цялата информация от докладите на Дирекцията може да се приеме, че няма риск от евентуално наличие на тежки метали или ако има той е минимален и навременно би се констатирал при не намаляване броя на пробите и пълното изпълнение на сегашния рамков план за работа по отношение на изследваните показатели за тежки метали.

➤ Пестициди

Извършени са 53* анализа (при заложи 93 от рамковия план) от които един е положителен (проба на фуражни суровини), но при повторен анализ за потвърждение от външна акредитирана лаборатория резултата е отрицателен. При анализ на данните от годишния доклад за 2008г., броя извършени анализи е 3452, от тях 0,2% са с констатирани пестицидни замърсявания в категория фуражни суровини. Отнасят за взети проби от първични земеделски продукти, предназначени за фураж, непосредствено след прибиране на реколтата. Няма установени пестицидни остатъци в категория комбинираните фуражи за посочената година. В годишния доклад за 2009г. са посочени 148 извършени анализа за които няма констатирани несъответствия. Като се вземе в предвид цялата тази информация може да се твърди, че има риск от пестицидно замърсяване, но процента на откритите несъответствия е сравнително нисък за предходните години. Затова може да се приеме, че сегашния план на работа би създал условия за навременно констатиране на евентуални пестицидни замърсявания при пълното му изпълнение и ненамаляване броя на анализите.

➤ Микотоксини

От доклада за дейността на дирекцията за 2011г. броя извършени анализи за микотоксини са 611* (при заложи 618 от рамковия план), като за измерванията е използван ELISA метод на детектиране. Два от тях са положителни (проба взета от фуражни суровини и от ферма съгласно Приложение 1 и 3 от Регламент (ЕО) № 183 / 2005). При повторен анализ за потвърждение на арбитражните проби от външна акредитирана лаборатория резултатите са били отрицателни.

*Анализите се отнасят за следните категории: производители на фуражни суровини (различни от първичното производство), търговци търгуващи с насипни фуражни суровини на едро; производители на добавки; производители на премикси; производители на комбинираните фуражи и първични производители на фуражи

При анализ на данните от системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) се установява, че микотоксините в световен мащаб имат сериозно присъствие, като замърсители във фуражите за периода април – декември 2011г.

Данните от предишни годишни доклади за 2008г. (табл.7) например са констатирани 0,9% несъответствия по отношение на фумонизини във фуражни суровини, а за останалите микотоксини не са констатирани несъответствия. За 2009г. броя на пробите е значително по – голям, но метода на анализ, които се използва е неподходящ (ELISA – метод), което е и вероятната причина за неустановяването на евентуални несъответствия при фуражните суровини и комбинирани фуражи. Анализирайки цялата информация може да се приеме, че риск по отношение на замърсявания с микотоксини има, като трябва да се обърне специално внимание на зърнено житните фуражни суровини и да се подбере подходящ акредитиран метод за анализ.

➤ Диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили.

Извършени са 2* (при заложи 16 от рамковия план) анализа за диоксини диоксиноподобни полихлорирани бифенили, при които не са констатирани нежелани вещества. При анализ на данните от годишният доклад за 2008г. не е констатирано диоксиново замърсяване при фуражните суровини, комбинирани фуражи и премиксите. От годишния доклад за 2009г. (табл.7) са направени 6 анализа, за които не са констатирани несъответствия. Няма данни за 2010г. по отношение на този показател.

При анализ на постъпилата информация може да се твърди, че има риск от замърсяване с диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили на фуражите и техните суровини. Съществува и известна несигурност по отношение на възможността за адекватно и навременно констатиране на опасността от такова замърсяване колкото и минимална да е тя при явно не спазване на предварително зададения рамков план.

➤ Брой извършени анализи за съдържание на забранени за влагане лекарствени субстанции, като фуражни добавки и контаминация на нецелеви фуражи.

Това са скрининг методи за анализ за съдържанието на забранени за влагане лекарствени субстанции (*Тетрациклин; Тиамулин; Тилозин; Вирджиниамицин; Цинк-бацитрацин; Хлортетрациклин; Окситетрациклин; Наразин; Салиномицин; Монензин; Ласалоцид; Монензин натрий; Салиномицин натрий; Мадурамицин амоний; Авиламицин; Авопарцин; Еритромицин; Флавофосфолипол; Линкомицин; Спирамицин; и др.*), като фуражни добавки. Групите, които подлежат на контрол са производителите, търговците на комбинирани фуражи и фермите, като общия брой анализи според рамковия план за 2011г. е 183 (съответно 142–производителите и търговците на комбинирани фуражи и 41–фермите). Няма извършени такива анализи за 2011г. според годишния доклад на дирекцията. За 2008г. са извършени общо 1065 анализа, като от тях 30 (по нотификации от RASFF на фуражни суровини от спиртоварната промишленост) за фуражни суровини и 1035 за комбинирани фуражи. Констатирани са несъответствия само в комбинирани фуражи – 0,9%. За 2009г. са извършени общо 1260 анализа по

показатели на комбинирани фуражи, за които са констатирани 0,8% несъответствия. За 2010г. няма извършени такива анализи.

От всички постъпили данни може да се направи заключение, че за предишните години (2008 и 2009г.) установените несъответствия вероятно са резултат от не добро почистване след производството на фуражи съдържащи кокцидиостатици. Не извършването през последните две години на тези скрининг методи възпрепятства установяването на вероятно съществуващи несъответствия по отношение на забранени за влагане лекарствените субстанции, които са били констатирани с относително еднакъв процент за предходните 2008 и 2009г. Във тази връзка се препоръчва да не се намалява броя на заложените проби в рамковия план спрямо предходната 2011г. Броят на пробите да се съобрази с броя на операторите регистрирани и/или одобрени по Закона за фуражите за производството на комбинирани фуражи. Нужно е да се осъществи оптимално изпълнение на новия рамковия план за 2012г.

4. Брой извършени микробиологични анализи. / Салмонела.

За 2011г. са извършени 82* анализи при 104 заложен в годишния рамков план, при които не е открито наличие на салмонела. На фиг.3 са представени броя анализи по отношение на микробиологичните показатели през някой от предходните години. От годишният доклад за 2008г. са извършени 165 анализа общо за фуражни суровини и комбинирани фуражи за които не е установено наличие. За 2009г. броя на извършените анализи е 88, за които също не е констатирано наличие на салмонела.

В системата на RASFF в световен мащаб микробиологичния показател е най-често срещан при констатираните нарушения за фуражите, и по специално най-съществен риск в това отношение са фуражите суровини. При анализ на цялата информация може да се приеме, че риск има, но той би бил своевременно овладян със сегашния план по отношение на броя анализи за салмонела с явен превес на фуражните суровини.



Фиг.3 Брой анализи по отношение на микробиологичните показатели.

5. Генетично модифицирани фуражи.

Търговията и вносът на фуражи, произведени, съдържащи или състоящи се от генетично модифицирани организми, се допуска на пазара на ЕС в това число и в нашата страна, като членка на ЕС, само когато конкретния генетично модифициран

организъм е получил разрешение за употреба на равнище ЕС. Съгласно Регламент (ЕО) № 1830/2003г. фуражите съдържащи разрешени за употреба генетично модифицирани организми над 0,9% е необходимо те да имат обозначение на етикетировката. За 2011г. са извършени 6 бр. анализи на фуражи за генетично модифицирани организми, при заложен 20 в рамковия план. Тези проби се вземат по преценка на експерта или инспектора. Не са установени несъответствия. За 2010г. са извършвани документални проверки на обекти за съхранение на фуражни суровини в страната, но не е осъществено пробовземане и анализ за генетично модифицирани организми поради финансови затруднения, както е посочено в доклада.

Може да се приеме, че риск има от евентуални съществуващи несъответствия по отношение на генетично модифицирани организми във фуражите, като възможностите за тяхното навременно констатиране при сегашния план за работа са силно ограничени и от факта на налаганите финансови рестрикции. Във тази връзка се препоръчва да не се намалява броя на заложените проби в рамковия план спрямо предходната 2011г. Нужно е да се осъществи оптимално изпълнение на новия рамковия план за 2012г.

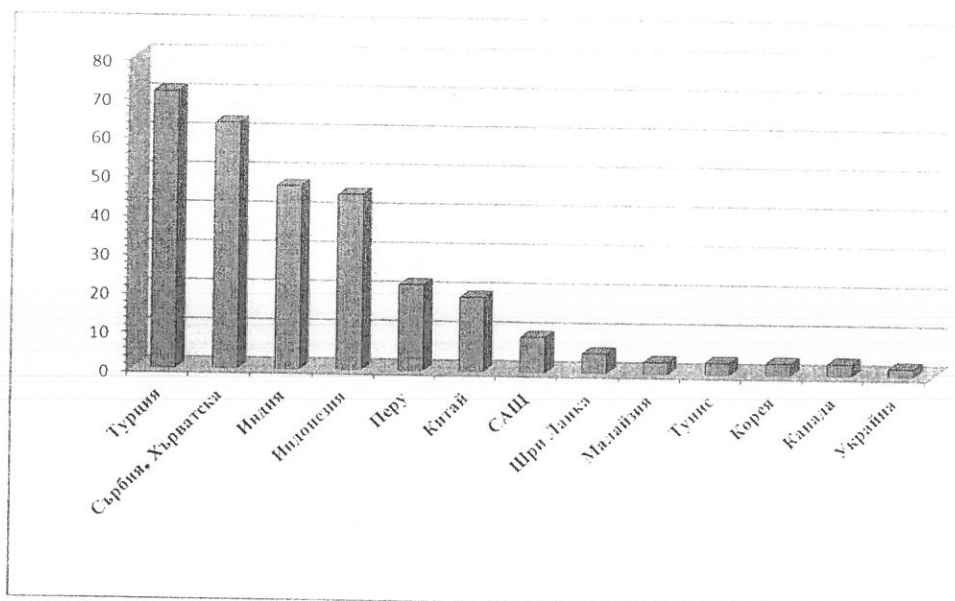
Контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ВМП“

Дирекция „Контрол на фуражите“, има отношение с тази контролна система чрез производството на медикаментозни фуражи съгласно Наредба 20 от 2006г., употребявани в животновъдни обекти.

За 2009г. са регистрирани 14% несъответствия от всички направени проверки, при които най-често се касае за нарушения при водене на съпътстващата документация. Има 1 положителна проба на фураж съдържащ вложени антибактериални средства (бета – лактамни антибиотици) без рецепта. Пробата е взета в животновъден обект и е изпратена за анализ във външна лаборатория. В същия доклад, като причина за възникване на несъответствията и ненавременното им констатиране се посочва липсата на възможност за изследване на официални проби с цел контрол на употребата на медикаментозни фуражи поради липса на подходящ лабораторен ресурс у нас за извършването им. Всички тези факти създават предпоставки за повишен риск на прием от нецелеви животни и ненаременно констатиране на евентуално възникване на такава ситуация. Това от своя страна би застрашило пряко здравето на животните и непряко хората, като консуматори на животински продукти. Препоръчва да не се намалява броя на заложените проби в рамковия план спрямо предходната 2011г. Като е необходимо да се осъществи оптимално изпълнение на новия рамковия план за 2012г

Контролна система „Граничен контрол“

Внесените в България за периода 01.01. - 31.12.2011г. фуражи и суровини от трети страни са основно от Турция, Индонезия, Русия, Канада, Бразилия, Перу, Китай, Аржентина, САЩ, Корея, Сърбия, Индия и Малайзия. Разпределението на тези фуражи по количеството на внесените пратки от съответните страни е представено на Фиг. 1.



Фиг. 1 Разпределение на вноса на фуражи в България по брой на пратките внесени от трети страни за периода 01.01 - 31.12.2011г.

Най-голямо разнообразие по отношение на вида на внесените фуражи се наблюдава при пратките внесени от Турция.

За периода 01.01 - 31.12.2011г. най – голямо количество от **фуражните суровини** е внесено в България слънчогледово кюспе от Украйна. От него са анализирани 4 проби за съдържание на афлатоксини, арсен, радионуклиди и *Salmonella*, като получените резултати не показват несъответствие с регулаторните норми. Съгласно предоставената информация, настоящият план за вземане на проби при внос на фуражи в България дава възможност нарушения от този характер да бъдат своевременно констатирани и да бъдат предприети съответните действия.

Значително количество е и внесено в България рибно брашно, като най – голям внос у нас се реализира от Перу и Китай. В световен мащаб в пратки с рибно брашно от Перу се установяват случаи на *Salmonella* и *Enterobacteriaceae*. У нас са взети проби за анализ по отношение на тези показатели от внесените количества и не са били констатирани несъответствия.

С произход от Малайзия в България са внесени фуражни суровини (дестилирани мастни киселини и суха палмова мазнина), които са анализирани за диоксини и тежки метали. Препоръчва се при изготвянето на плана за вземане на проби от фуражни суровини при внос от Малайзия да бъде анализирано съдържанието на арсен. Фуражни суровини от фъстъци са рискови по отношение на афлатоксини най-вече при внос от Индия, но също и при внос от Аржентина и Египет.

От категорията **фуражни добавки и премикси** най – голям внос в България се осъществява на аминокиселини от страните САЩ (метионин), Китай (холин, лизин, треонин), Турция (лизин), Индонезия (лизин) и Корея (треонин). Те са анализирани съответно за тежки метали, като получените резултати за всички проби са отрицателни. Значително количество са и внесените в страната премикси от фуражни добавки с произход от САЩ и Турция. Въз основа на предприетите действия и липсата на нарушения в световен мащаб считаме, че риска от замърсяване с тежки метали е нисък при внос на продукти от тези страни.

В категория **комбинирани фуражи** най – голям внос има по отношение на храни за домашни любимци от Сърбия. Проби от съответните пратки в България са анализирани

за *Salmonella*, като резултатите от изпитването са отрицателни. Внос на храни за домашни любимци, има и от САЩ, Канада и Турция, които също са анализирани за *Salmonella*, и не са констатирани несъответствия. Въз основа на предприетите действия и липсата на нарушения по данните на RASFF, може да се приеме, че риска е минимален по отношение на анализирани показатели при внос от тези страни.

Съобразно заложените в плана принципи на пробовземане според мястото на произход на фуражите и сравнително малкия брой на пратките, които се внасят считаме, че извършените проверки и анализи са адекватни и пропорционални за този внос.

За периода 01.01.2011 - 31.12.2011г. са констатирани 8 несъответствия при вноса на фуражи от трети страни в България, които са съответно от Китай (3 случая), Турция (2 случая), Перу (1 случай), Индия (1) и Ирак (1). В пет от посочените случаи се касае за нарушения свързани със съпътстващата документация на пратките. Няма регистрирани несъответствия за наличието на замърсители при вноса на фуражи от трети страни. Това поражда известно съмнение за недостатъчен брой извършени проверки за съответствие по отношение на наличието на замърсители във фуражите и фуражните суровини, но също така може да бъде и следствие от сравнително ограничения внос който се осъществява.

Контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии“

Компетентен орган за посочената контролна система, през 2008, 2009 и 2010 г., е НВМС. От доклада за дейността на дирекцията за 2011г. е посочено, че са взети 537 проби за протеини от животински произход (ПЖП) (при 808 проби по план), за които няма установени положителни несъответстващи резултати. От доклада за 2009г. е направен извод, че липсват положителни несъответстващи резултати от лабораторните изследвания на официални проби. За 2010г. са взети 797 проби за протеини от животински произход (ПЖП) при заложи в плана 845. Не са установени положителни несъответстващи резултати.

От направения анализ се вижда до голяма степен изпълнението на рамковия план с извършването на голям брой анализи, както за 2011г., така и за предходните години в резултат на което може да се направи заключение, че действащият механизъм за контрол е на високо ниво в тази област. Рисковете произтичащи от наличието на протеини от животински произход във фуражите са сведени до минимум. Във връзка с това може да се пристъпи към известно намаляване на броя на пробите в рамковия план за 2012г., но при гарантирано значително изпълнение на плана в края на годината.

Заклучение и препоръки:

По отношение броя анализи свързани с хранителния състав на фуражите е създаден един добре функциониращ модел на аналитичен контрол при който появата на евентуални несъответствия при измерваните показатели не биха представлявали сериозен риск за живота и здравето на животните поради тяхното естество. Затова препоръчваме за да се запази този модел, броя на анализите по конкретните показатели (суров протеин, сурови мазнини, сурови влакнени, сурова пепел, калций, фосфор, уреазна активност, влага) да не се намалява повече от този който е заложен в рамковия

план за 2011г., както при различните фуражни суровини така и при видовете комбинирани фуражи, като се запази в същите съотношения.

По отношение броя анализи за пестициди в сравнение с предходните години също са многократно намалявани, но откритите несъответствия са пренебрежимо малко, както и сигналите за нарушения в системата RASFF, затова може да се приеме, че е риска с минимален.

Трябва да се отбележи, че липсата на несъответствия не винаги е гаранция за липсата на опасност за здравето на животните. Това има вероятност да е резултат от малко на брой проведени анализи по отношение на мед, цинк и манган (анализите от производители на комбинирани фуражи и премикси за съдържание на добавки) или не извършването на такива по отношение на нежеланите вещества (диоксини), остатъци от ВМП, ГМО или скрининг методи за анализ за съдържанието на забранени за влагане лекарствени субстанции. Препоръчително е броят анализи заложен в рамковия план за 2011г. по отношение на тези показатели да не се намалява в новия рамков план за 2012г. Необходимо е новият рамков план за 2012г. да се изпълнява в значителна степен.

Ограничаването на финансовите ресурси предвидени за анализите вероятно са причина за занижения аналитичен контрол по отношение на нежеланите вещества (диоксини), остатъци от ВМП, ГМО във фуражните суровини и фуражите. Това води до повишаване на риска от евентуален неустановен от страна на контролния орган прием на замърсени фуражи от животните. Което застрашава пряко тяхното здраве и косвено здравето на хората, като консуматори на животински продукти.

В докладите се посочва, като причина за липсата или малкото на брой резултати по извършени анализи (по отношение на кокцидиостатиците, витамин Д антиоксиданти, оцветители, остатъци от ВМП), късното сключване на договори с акредитирани лаборатории. Затова необходимо е времето за сключване на тези договори да се съобрази по начин, който да не намалява ефекта от упражнявания официален контрол по тези контролирани показатели.

Рискът произтичащ от липсата на адекватен лабораторен контрол през последните две години по отношение на кокцидиостатиците във фуражите е много висок поради опасност от прием на фуражи, контаминирани с тези вещества, от нецелеливи животни. В случая би могло да се създаде ситуация на *кръстосано замърсяване*** още във фуражния завод, чиито последствия не биха могли да се констатират на време. Така например наразинът предназначен за влагане във фураж за бройлери попадайки във фураж за кокошки носачки крие риск от отлагането му в яйчния жълтък.

По отношение на причините за различните резултати при отчетените несъответствия за микотоксините от доклада за 2011г. е използван слабо чувствителният ELISA метод на детектиране. Този метод е неподходящ за анализ на микотоксикологично замърсяване на фуражните суровини и фуражи. За достоверни резултати е необходимо измерването да се извършва на високоефективна течна хроматография с флуорисцентна детекция или троен квадруполен маспектрометър. Всички резултати получени от ELISA метода на детектиране са с повишена несигурност по отношение на

достоверността си, поради факта, че той е извън акредитацията на лабораторията и не участва в тестове за между лабораторни изпитвания.

Като краен извод от направения анализ може да се каже, че анализите за които се сключват договори с частни лаборатории в страната или с лаборатории в ЕС, са ограничени, като брой и крайно недостатъчни за пълноценното изпълнение на поставените цели на официалния контрол поради ненавременно сключване на тези договори и свързаната с това ненавременна финансова обезпеченост. В дългосрочен план трябва да се помисли за финансиране и създаване от страна на БАБХ на единна лаборатория обхващаща всички или по – голямата част от контролираните показатели за нуждите при изпълнението на официалния контрол на фуражите. Или този контрол да бъде разпределен в сега съществуващите лаборатории на БАБХ.

С уважение,



ДОЦ. Д-Р БОЙКО ЛИКОВ

ДИРЕКТОР НА ЦОР

** кръстосано замърсяване – при производството на смесени фуражи, определен процент от съдържащата кокцидиостатици фуражна партида остава в техническите съоръжения и остатъчни количества могат да замърсят последвалите фуражни партии, предназначени за нецелеви животински видове.